

OPDRACHT VAN DE SCHOOLFACILITATOR

VERSLAG AAN DE REGERING – JANUARI 2015

Opbouw van het verslag

1. Overzicht van het plaatsentekort en de geplande schoolplaatsen;
2. Blik op de projecten voor het creëren van plaatsen in scholen;
3. Aanbevelingen aan de regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Context

Op 16 januari 2014 besloot de regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om een schoolfacilitator te benoemen die – met naleving van de gewestelijke en gemeentelijke bevoegdheden – de procedures voor het creëren van nieuwe schoolplaatsen zou faciliteren en coördineren.

Na de sollicitatieprocedure benoemde de RvB van het ATO op 28 maart 2014 Julie Lumen als schoolfacilitator.

Zij trad in functie op 1 mei 2014.

Samengevat heeft de schoolfacilitator de volgende opdrachten:

- Het plaatsentekort volgen, adviezen formuleren aan de autoriteiten om initiatieven te stimuleren, meewerken aan het opzetten van de monitoring van vraag en aanbod van schoolplaatsen van het ATO.
- Een expertisecomité oprichten om de projecten van alle betrokken administraties systematisch te kunnen volgen.
- Nuttige informatie (zoals gidsen met goede praktijken) ter beschikking stellen aan de inrichtende machten.
- Inrichtende machten individuele ondersteuning geven bij de administratieve procedures rond hun dossier voor het creëren van schoolplaatsen.

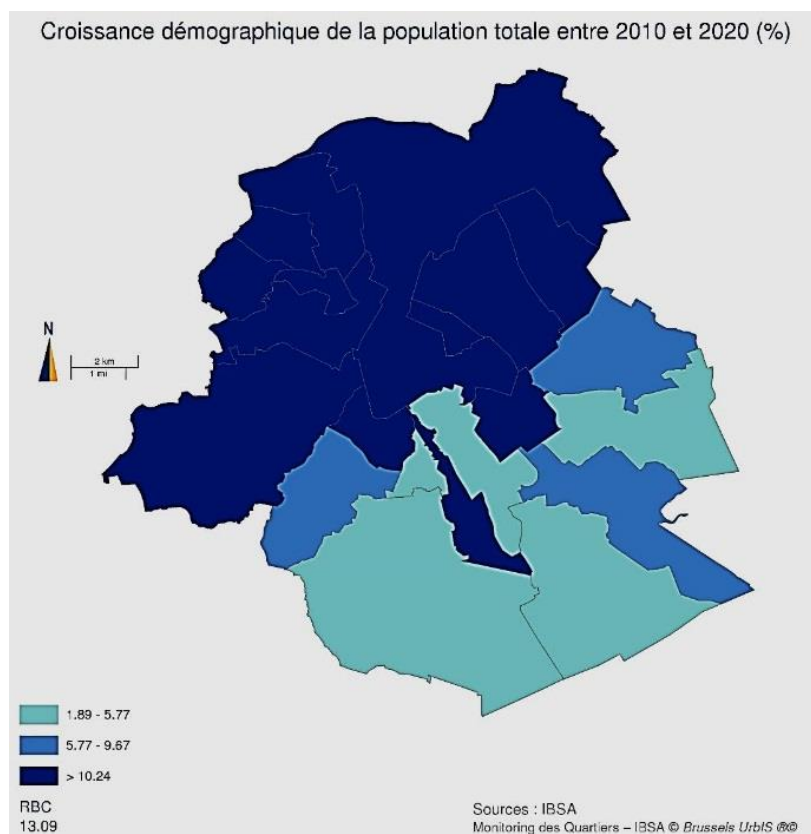
De schoolfacilitator heeft de opdracht om regelmatig verslag uit te brengen aan de regering over de vorderingen in de projecten, de moeilijkheden en de eventuele maatregelen en voorstellen die de regering in behandeling zou kunnen nemen.

OVERZICHT VAN HET PLAATSENTEKORT EN DE GEPLANEDE SCHOOLPLAATSEN

1. Schatting van het plaatsentekort in de Brusselse scholen¹

Impact van de bevolkingsgroei op de vraag naar schoolplaatsen

Van 2010 tot 2020 zou de Brusselse bevolking met 13,09 procent stijgen. Zoals blijkt uit de onderstaande kaart, is die stijging van de bevolking geconcentreerd in de gemeenten in het noordwesten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

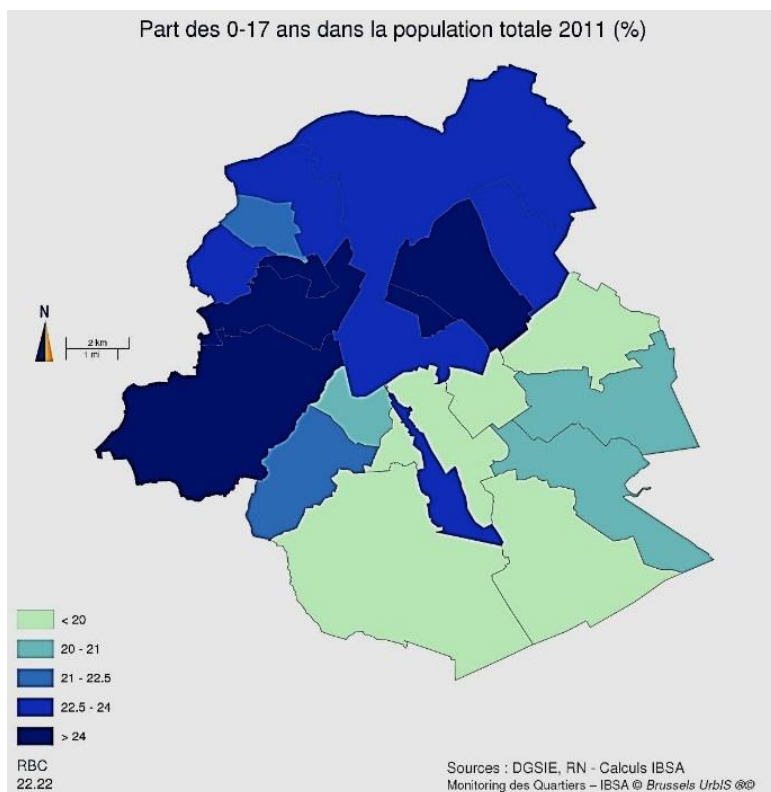
Van 2010 tot 2014 is de totale bevolking van Brussel met 7 procent gestegen. De bevolking in de schoolgaande leeftijd (0-17 jaar) is in dezelfde periode gestegen met meer dan 10 procent.

De stijging van de bevolking gaat dus samen met een verjonging. In 2013 is het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het jongste gewest van België met een gemiddelde leeftijd van 37,4 jaar, tegenover 40,6 jaar in het Waals Gewest en 42 jaar in het Vlaams Gewest.

De gemeenten in de eerste kroon zijn het jongste: de gemiddelde leeftijd is bijzonder laag in Molenbeek, Schaarbeek en Sint-Joost. De bevolking van deze gemeenten bestaat uit een zeer hoog percentage min-18-jarigen (26 procent in Koekelberg en Sint-Joost, 28 procent in Molenbeek).

¹ Bron BISA - Wijkmonitoring, Cahier van het BISA 2: [Weerslag van de demografische ontwikkeling op de schoolbevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest](#), website.

Omgekeerd hebben de gemeenten van de zuidoostelijke kwadrant een oudere bevolking: de gemiddelde leeftijd is duidelijk hoger in Ukkel, Sint-Pieters-Woluwe en Watermaal-Bosvoorde (42,4 jaar, dat is 9 jaar hoger dan in Sint-Joost).

Daar komt bij dat de projectie van het Federaal Planbureau van 2020 tot 2030 laat zien dat de bevolking van 3 tot 17 jaar zal blijven toenemen (5 procent).

De bevolkingsgroei heeft dus een zeer grote impact op de vraag naar schoolplaatsen. In 2010 schatte het BISA het plaatsentekort in het Brussels onderwijs in 2020 op:

- 30.000 plaatsen in het basisonderwijs
- 12.500 plaatsen in het secundair onderwijs

Het tekort is geconcentreerd in het noordwesten van het gewest.

2. Monitoring van projecten voor het creëren van schoolplaatsen

In 2012 realiseerde het ATO een studie: 'Monitoring van het schoolaanbod', die in februari 2014 werd geactualiseerd. De studie doet aanbevelingen voor de planning van scholen in het basisonderwijs en secundair onderwijs².

² ATO: Oriëntatienota voor de planning van basisscholen en secundaire scholen – November 2012; Opvolging van de planning van de schoolvoorzieningen – februari 2014; <http://www.adt-ato.irisnet.be/nl/stadsuitdagingen/analyse-van-de-afstemming-tussen-vraag-en-aanbod/scholen>

De studie maakt een territoriale analyse (op wijkniveau) van het plaatsentekort in het onderwijs en identificeert mogelijke locaties voor het creëren van nieuwe plaatsen (middels een kadaster van overheidsterreinen en -gebouwen die beschikbaar zijn voor het creëren van schoolplaatsen).

Via de monitoring van het schoolaanbod worden eveneens de geplande nieuwe plaatsen in het Brusselse onderwijs gevolgd. Deze opdracht wordt voortaan uitgevoerd door de schoolfacilitator, met ondersteuning van het ATO.

Opmerkingen over de methode

De monitoring van de projecten voor het creëren van schoolplaatsen telt de geplande plaatsen in scholen die subsidie krijgen van de gemeenschappen of van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ook meegeteld worden de geplande plaatsen in het officiële gesubsidieerde onderwijs waarover een principeakkoord met het schepencollege of de gemeenteraad is afgesloten.

De 'gecreëerde plaatsen' tellen het aantal plaatsen dat daadwerkelijk is gerealiseerd tussen 2010 en 2014.

De 'geplande plaatsen' tellen het aantal plaatsen die zijn gepland tussen 2015 en 2020 (en soms 2022).

Wanneer een project voor het creëren van plaatsen zich uitstrekt over een aantal jaar (en het aantal gerealiseerde plaatsen per jaar niet verstrekt is), dan wordt het aantal gerealiseerde plaatsen pas meegeteld aan het einde van de periode (bv. er worden 300 plaatsen gecreëerd tussen 2014 en 2018; de 300 plaatsen worden geteld in 2018).

- **Projecten voor het creëren van plaatsen in het basisonderwijs**

In totaal zijn er bijna 29.000 bijkomende plaatsen gepland in het basisonderwijs, waarvan er vandaag 8.428 zijn gerealiseerd.

	Gecreëerde plaatsen	Geplande plaatsen	Totaal
Franstalig luik	4.497	18.724	22.954
Vlaams luik	3.931	1.746	5.873
TOTAAL	8.428	20.399	28.827

Wanneer we het aantal geplande plaatsen vergelijken met het tekort van 30.000 plaatsen dat het BISA schat voor 2020, dan zouden we kunnen besluiten dat het beoogde aantal nieuwe plaatsen bijna bereikt wordt.

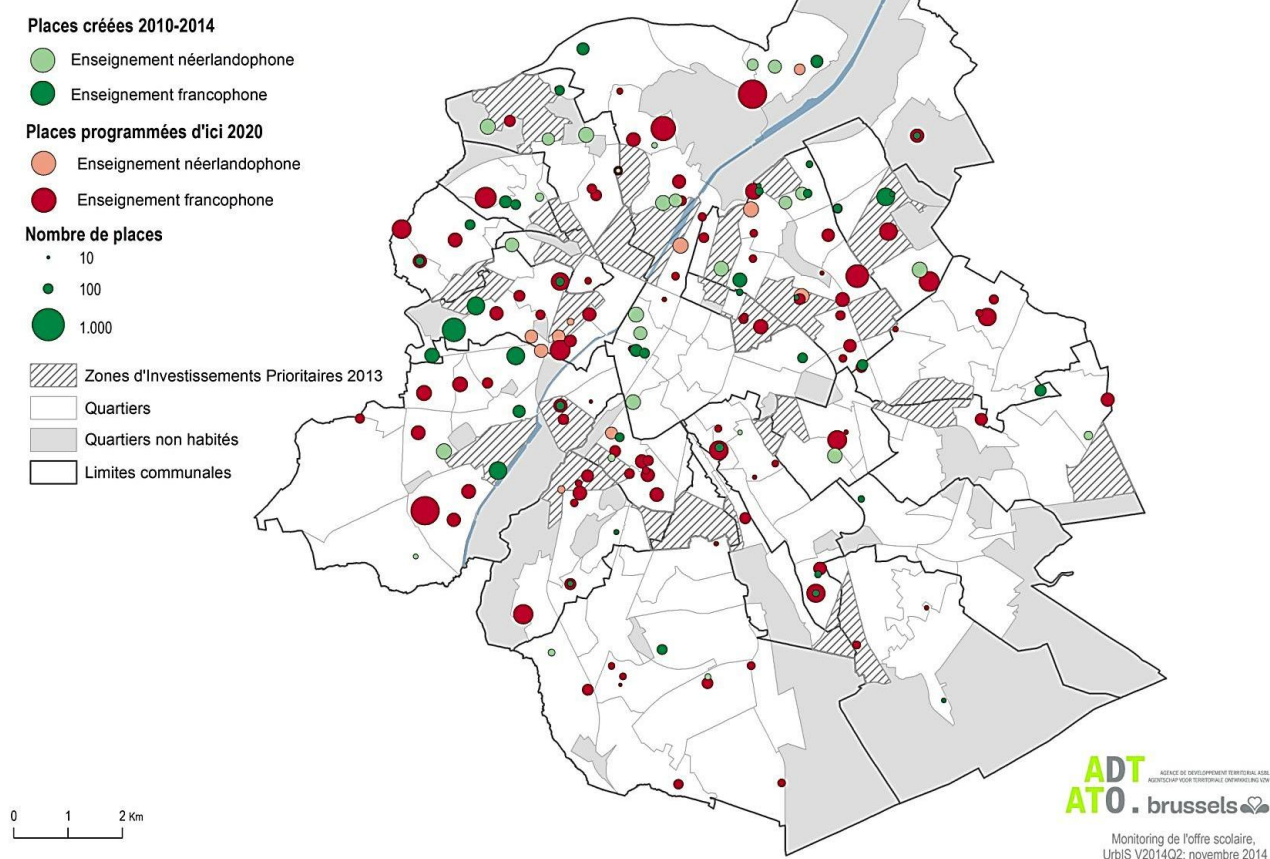
Daarbij mogen we echter niet uit het oog verliezen dat 20 procent van de plaatsen zijn of worden gecreëerd in modulaire structuren, waarvan het voortbestaan op lange termijn niet is gegarandeerd.

Een van de opdrachten van de schoolfacilitator is dan ook om toe te zien op de continuïteit van de projecten en de duurzaamheid van de gecreëerde plaatsen, waarbij plaatsen in tijdelijke voorzieningen eventueel omgezet kunnen worden naar permanente voorzieningen.

Ook de grote woningbouwprojecten in sommige zones van Brussel vereisen de bouw van scholen om tegemoet te komen aan de vraag van de nieuwe gezinnen.

Bovendien worden niet alle plaatsen gepland in gebieden waar het tekort het grootste is, zoals de onderstaande kaart laat zien, terwijl in het basisonderwijs de nabijheid van de school bij de woonplaats van de ouders van groot belang is.

Places de fondamental créées ou programmées depuis 2010

- Projecten voor het creëren van plaatsen in het secundair onderwijs

In tegenstelling tot het basisonderwijs zijn de projecten voor het creëren van plaatsen in het secundair onderwijs die zijn geïdentificeerd in de scholenmonitoring niet voldoende om de tekorten op te vangen die het BISA voorziet in 2020.

Op dit moment zijn slechts projecten gepland voor het creëren van 6.249 plaatsen.

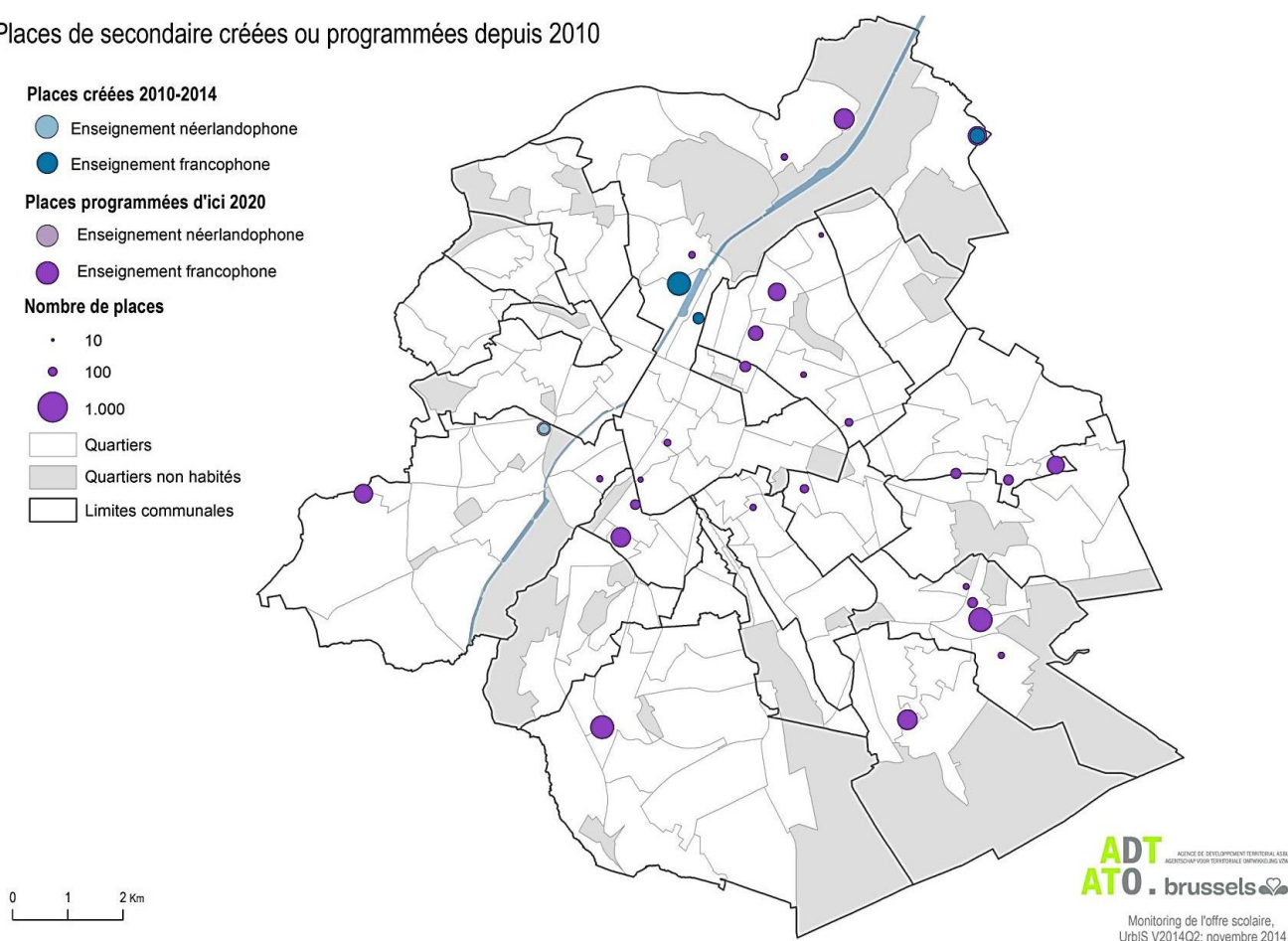
	Gecreëerde plaatsen	Geplande plaatsen	Totaal
Franstalig luik	732	5.217	5.949

Vlaams luik	100	200	300
TOTAAL	832	5.417	6.249

Zoals blijkt uit de onderstaande kaart, liggen de projecten voor het creëren van plaatsen in het secundair onderwijs bovendien niet in de zones waar de bevolkingsdruk het grootste is.

Hoewel leerlingen van het secundair onderwijs zich verder kunnen verplaatsen dan in het basisonderwijs, stelt het inschrijvingsdecreet van de Federatie Wallonië-Brussel dat leerlingen zich bij voorkeur inschrijven in een school in de buurt van hun woning.

Places de secondaire créées ou programmées depuis 2010

- Projecten voor het creëren van plaatsen in het Brussels onderwijs

Er zijn dus niet minder dan 35.758 nieuwe plaatsen gepland in Brussel sinds 2010, waarvan 9.260 plaatsen daadwerkelijk zijn gecreëerd.

	Gecreëerde plaatsen	Geplande plaatsen	Totaal
Franstalig luik	5.229	24.552	29.781
Vlaams luik	4.031	1.946	5.977
TOTAAL	9.260	26.498	35.758

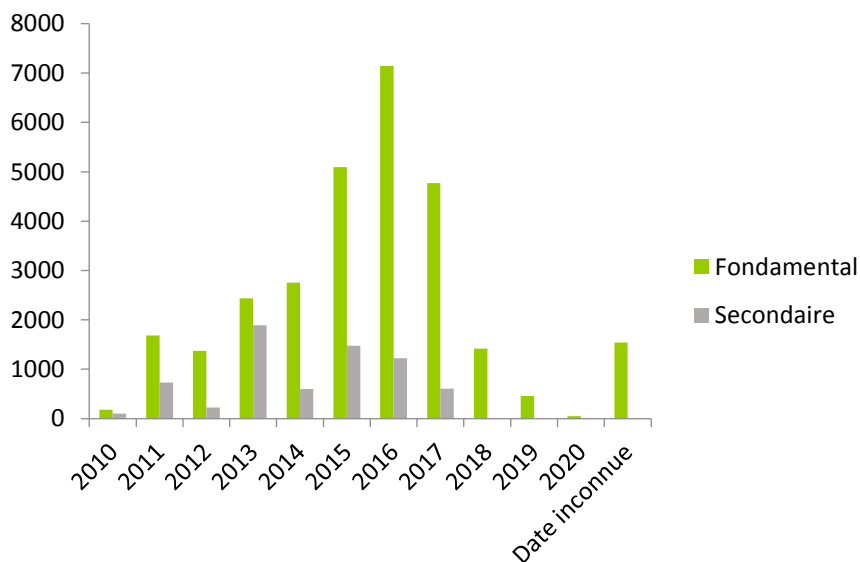
In totaal vertegenwoordigt dit 224 projecten voor het creëren van plaatsen, waarvan 183 in het Franstalig onderwijs en 41 in het Nederlandstalig onderwijs.

We tellen 31 projecten in het secundair onderwijs en 193 projecten in het basisonderwijs.

De projecten zijn zeer uiteenlopend. Zo zijn er bouwprojecten voor nieuwe scholen, zoals het project Les Trèfles van de gemeente Anderlecht, dat maar liefst 900 plaatsen zal creëren. Maar er zijn ook veel uitbreidingsprojecten, die een of twee klassen creëren door een kleine verbouwing of plaatsing van containers.

De onderstaande grafiek geeft een voorlopig overzicht van het aantal gecreëerde, geplande plaatsen per jaar. We zien dat het aantal gerealiseerde plaatsen vanaf schooljaar 2015-2016 fors toeneemt. Dat is het gevolg van het noodplan dat de Federatie Wallonië-Brussel eind 2013 aannam (met 2.625 geplande plaatsen in september 2015 en 5.577 plaatsen in september 2016) en van de concretisering van enkele bouwprojecten die de gemeenschappen in 2010, 2011 hebben goedgekeurd.

Aantal gecreëerde/geplande plaatsen per jaar

Focus op schooljaar 2015-2016

Voor het begin van schooljaar 2015-2016 worden 36 projecten voor het creëren van plaatsen verwacht aan Franstalige kant en 10 aan Nederlandstalige kant.

21 Franstalige projecten vloeien voort uit fase 2 van het noodplan dat de Federatie Wallonië-Brussel eind 2013 heeft gelanceerd, bestaande uit 2.600 plaatsen in containerklassen.

In dat opzicht moet er goed worden gekeken naar de nieuwe EPB-normen die op 1 januari 2015 ingaan.

Uit de contacten tussen de Federatie Wallonië-Brussel en de mogelijke leveranciers van de containers is gebleken dat sommige daarvan niet op korte termijn kunnen voldoen aan de nieuwe EPB-normen van 2015. Andere leveranciers kunnen hier wel aan voldoen, maar bij hen leidt dit tot een grote prijsstijging.

Hierover is momenteel overleg tussen de Federatie Wallonië-Brussel, het kabinet van de minister van Leefmilieu, Leefmilieu Brussel en de schoolfacilitator.

3. Aandachtspunten voor het basisonderwijs

Beter beheer van de inschrijvingen: positieve impact voor kinderen, ouders en scholen!

Hoewel er een groot aantal projecten voor het basisonderwijs is, blijft het begin van het schooljaar een periode van grote onzekerheid of zelfs ongerustheid. Sinds enkele jaren keert dezelfde vraag terug: zal er plaats zijn voor elke leerling in het Brussels onderwijs?

Met de huidige organisatie van het onderwijs is het helaas niet mogelijk om deze vraag te beantwoorden.

Aan Nederlandstalige kant is er een duidelijk zicht op het gevraagde aantal inschrijvingen en wordt de wachtlijst goed bijgehouden, maar dat is niet zo aan Franstalige kant. Elk net en zelfs elke inrichtende macht organiseert zijn inschrijvingen op zijn eigen manier in de Franstalige scholen van Brussel.

Onder druk van het plaatsentekort schrijven de ouders zich in op meerdere scholen.

Door de combinatie van deze twee fenomenen ontstaan bij het begin van het schooljaar lange wachtlijsten, die in de loop van de maand september weer afnemen.

Het lijkt erop dat in september 2014 elk kind een plaats heeft kunnen vinden in het Brusselse onderwijs. Maar zijn er geen ouders die als gevolg van het complexe inschrijvingssysteem afhaken en hun kinderen thuis houden?

Om inzicht te krijgen in dit fenomeen zullen het BISA, het ATO en de schoolfacilitator in samenwerking met de gemeenschappen een methode ontwikkelen om de scholingsgraad van kinderen van 3 tot 6 jaar te berekenen.

Als gevolg van het grote aantal aanvragen creëren de scholen met spoed nieuwe plaatsen (zoals in het noodplan van de Federatie Wallonië-Brussel voor september 2014). Als gevolg van de meervoudige inschrijvingen worden deze plaatsen op 1 september echter niet meteen ingenomen, waardoor de scholen kampen met grote problemen in hun personeelsbeheer.

Er bestaat een oplossing voor deze problematiek: de uitwisseling tussen alle Franstalige en Nederlandstalige onderwijsnetten van informatie over de inschrijvings- en wachtlijsten, zodat er voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest één enkele wacht- en inschrijvingslijst is.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft via een intercommunale samenwerking subsidie gegeven aan de ontwikkeling van zo'n systeem voor het Franstalig onderwijs in zes gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Nood aan een overlegbeleid tussen kinderopvangstructuren en opvangklassen

Om de oververzadiging van de kleuterscholen tegen te gaan, leggen sommige inrichtende machten steeds meer voorwaarden op voor de opvang van kinderen van 2,5 jaar. Bijvoorbeeld alleen kinderen die 3 jaar zijn op 1 januari van het schooljaar worden toegelaten in de opvangklas. Dat leidt tot een verschuiving van de vraag naar de kinderopvangstructuren, die toch al sterk verzadigd zijn.

Als redenen worden opgegeven: de voortdurende instroom van kinderen tijdens het jaar is moeilijk te beheren door de leerkracht en leidt tot stress bij de kinderen; het is noodzakelijk om een buffer te houden tussen het aantal plaatsen in de opvangklas en de eerste kleuterklas, zodat het mogelijk is om naar de eerste kleuterklas te gaan zonder eerst naar de opvangklas te moeten.

Kwaliteit

De sterke stijging van de schoolpopulatie gaat niet altijd gepaard met reële investeringen in de infrastructuur. In sommige gevallen heeft dat geleid tot een kwaliteitsverlaging in het onderwijs en in de opvang van de kinderen: minder speelruimte, geen refter of leraarskamer meer,...

Op dit moment hebben we weinig gegevens over de kwaliteit van de scholen. In 2015 zullen de schoolfacilitator en het ATO een studie laten uitvoeren om de kwaliteit van de Brusselse scholen te analyseren en een handleiding te maken voor de inrichtende machten met daarin enkele richtlijnen om de kwaliteit te verhogen.

Tekort aan leerkrachten

De stijging van de schoolpopulatie leidt onvermijdelijk tot een grotere vraag naar leerkrachten. Het Observatorium voor de Werkgelegenheid heeft in 2014 een eerste onderzoek daarnaar uitgevoerd³. Ook het BISA voert een studie uit naar dit onderwerp, die in het derde trimester van 2015 klaar zou moeten zijn.

Via de bevoegdheid Werk en de recente bevoegdheid op het gebied van opleiding beschikt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest over actiemiddelen op dit gebied. De regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zou dus moeten nagaan of de opdracht van de schoolfacilitator uitgebreid moet worden naar dit onderwerp.

4. Focus op het secundair onderwijs

³ Observatorium voor de Werkgelegenheid - Monitoring & anticipatie: Sector onderwijs, Actualiteit en perspectieven, juli 2014; <http://www.actiris.be/marchemp/tabid/242/mctl/5/idPub/110/language/nl-BE/Publicatie-beschrijving.aspx>

De tot nu toe geïdentificeerde projecten voor het creëren van plaatsen in het secundair onderwijs zijn onvoldoende om de vraag in 2020 te beantwoorden.

In 2010 berekende het BISA dat er 12.500 bijkomende plaatsen nodig waren in het Brussels secundair onderwijs. Een van de onderliggende hypothesen van deze schatting was dat de secundaire scholen in 2010 verzadigd waren.

In september 2014 waren er echter, als we uitgaan van de gegevens van CIRI⁴, nog 1.700 plaatsen over in het eerste jaar van het Franstalig secundair onderwijs in Brussel.

Daarbij is van belang dat de beschikbare plaatsen in het Franstalig secundair onderwijs niet beantwoorden aan de verwachtingen van de ouders, zoals blijkt uit de analyse van de inschrijvingsformulieren.

Bovendien moet men in het secundair onderwijs (nog meer dan in het basisonderwijs) meer dan één fysieke plaats per leerling rekenen, om rekening te kunnen houden met de verschillende onderwijsstructuren en de verschillende opties.

Deze gegevens laten zien dat het noodzakelijk is om de vraag naar bijkomende plaatsen in het secundair onderwijs te verfijnen.

Tot slot is het duidelijk dat er snel nieuwe projecten moeten worden geïdentificeerd in het secundair onderwijs.

Maar om het beleid af te stemmen op de vraag zijn ook de volgende initiatieven noodzakelijk:

- De vraag naar bijkomende plaatsen in het secundair onderwijs verfijnen, daarbij rekening houdend met de bevolkingsevolutie en het huidige aanbod;
- De gegevens die voortvloeien uit de toepassing van de inschrijvingsdecreten van de gemeenschappen analyseren om na te gaan waar de vraag het grootst is;
- Vraag en aanbod in het secundair onderwijs analyseren om na te gaan naar welk onderwijstype er vraag is (beroepsonderwijs versus algemeen onderwijs). Deze analyse moet gebeuren in overleg met de opleidingssector en de arbeidsmarkt.

Naast de bouw van nieuwe scholen moet er ook gewerkt worden aan de aantrekkelijkheid van de scholen waar nog steeds plaatsen vrij zijn.

Hoewel deze aanbevelingen hoofdzakelijk binnen het actiegebied van de gemeenschappen vallen, kan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een bijdrage leveren door te werken aan de omgeving van de scholen: een aangename en veilige schoolomgeving creëren (investering in mobiliteit, groen, verlichting, aanwezigheid van straatwerkers en stadswachten) en de school openstellen naar de buurt (bijvoorbeeld toegankelijkheid van de schoolvoorzieningen buiten de schooluren door een cofinanciering van het gewest van de sportvoorzieningen).

⁴ De Commission interréseaux des inscriptions of CIRI heeft de taak om plaatsen toe te kennen aan leerlingen die niet meteen een plaats hebben gevonden in de school van hun eerste keus. De commissie bestaat uit de minister van Onderwijs (verplicht), een vertegenwoordiger van de minister-president, een vertegenwoordiger van de minister die bevoegd is voor schoolgebouwen, vertegenwoordigers van de administratie en vertegenwoordigers van de verschillende onderwijsnetten en ouderverenigingen.

BLIK OP DE PROJECTEN VOOR SCHOOLPLAATSEN

Projecten voor het creëren van schoolplaatsen ontstaan nadat een inrichtende macht een plaatstekort heeft vastgesteld.

Als het tekort is geïdentificeerd, moet de inrichtende macht zijn project concreet maken: een locatie bepalen, een concept ontwikkelen en financiering vinden.

1. Locatie van de projecten

Om de kosten voor de projecten te beperken geven de inrichtende machten in eerste instantie de voorkeur aan een uitbreiding van de bestaande schoolstructuren.

De inrichtende machten ontwikkelen voornamelijk projecten op de terreinen waarop zij een zakelijk recht hebben.

De concentratie van leerlingen binnen bestaande scholen en/of de vestiging van nieuwe schoolprojecten op terreinen die in eigendom zijn van de inrichtende macht betekenen niet altijd dat de nieuwe schoolprojecten komen in gebieden waar ze het hardste nodig zijn.

Daar komt bij dat gemeenschappen geen subsidies geven voor de aankoop van terreinen. Dat is een obstakel voor de ontwikkeling van projecten op locaties die geen eigendom zijn van de inrichtende macht die een project heeft om nieuwe schoolplaatsen te creëren⁵.

De planning van scholen in de prioritaire ontwikkelingspolen van het gewest moet rekening houden met die belemmering.

Het is dus aan te raden om maatregelen te ontwikkelen die de impact van de beschikbare grond op de schoolprojecten beperken of in de tijd verspreiden, zoals het gebruik van stedenbouwkundige lasten of de toekenning van een erfpacht.

Kadaster van terreinen en gebouwen

Het ATO heeft in 2011 een kadaster opgesteld van de mogelijke locaties voor nieuwe schoolgebouwen. In 2011 hadden de gemeenten 126 locaties doorgegeven en er werden 12 locaties geïdentificeerd in de strategische gebieden (Thurn & Taxis, Josaphat, Reyers,...) van het gewest. Na contacten met de gemeenten werd dit kadaster in 2014 geactualiseerd en op dit moment zijn er nog 65 locaties die gebruikt kunnen worden voor de vestiging van scholen.

Op vraag van de regering zal het ATO nu een compleet kadaster realiseren van de beschikbare terreinen en gebouwen die getransformeerd kunnen worden, evenals een monitoring van de mogelijke gronden in het gewest die gebruikt kunnen worden. Deze opdracht beperkt zich dus niet tot alleen de schoolfunctie, maar de verzamelde gegevens zullen het mogelijk maken om ook de potentiële locaties voor scholen te identificeren.

Deze informatie moet ter beschikking worden gesteld aan de instanties die schoolprojecten ontwikkelen. Als de VGC, Cocof, Go! of de inrichtende machten van het niet-confessionele vrije net

⁵ De VGC kan afwijken van deze regel en subsidies toekennen voor de aankoop van grond.

projecten voor scholen ontwikkelen, dan willen zij weten welke terreinen en gebouwen in Brussel in aanmerking komen om scholen in onder te brengen⁶.

Transformatie van kantoren in scholen

Zoals staat in rapport nr. 34 van het Overzicht van het kantorenpark: “De conversies bereiken in 2013 een ongekend hoogtepunt (figuur 3). Zo werd in 2013 de conversie toegestaan van 136.674 m² kantoren, waarvan 72 % voor huisvesting en 19 % voorzieningen (twee scholen, de uitbreiding van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, een cultusvoorziening, een hogeschool).”

De architecturale vereisten van scholen (buitenruimte, sportzaal, veel circulatieruimte,...) impliceren dat slecht een beperkt aantal kantoorgebouwen makkelijk kan worden omgebouwd tot een school. Het lijkt echter verstandig om in de Inventimmo-database na te gaan welke gebouwen kunnen worden opgebouwd tot een school, zodat leegstaande gebouwen worden gerenoveerd en zodat er snel nieuwe scholen opgericht kunnen worden⁷.

De schoolfacilitator en het ATO zullen deze lijst in 2015 opstellen.

2. Concept van de projecten

Op dit moment houden de inrichtende machten bij het ontwerp van hun schoolproject niet altijd rekening met de omgeving waarin het zich bevindt.

Niettemin onderstreept het ontwerp van het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling: “Er moet werk worden gemaakt van een goede onderlinge afstemming tussen de schoolplanning en de andere domeinen van het stedelijk beleid (ruimtelijke ordening, mobiliteit, huisvesting, stadsvernieuwing,...), opdat bij elk project voor de aanleg van openbare ruimtes, bij elk project voor de inrichting van nieuwe wijken, bij elk project voor de verbetering van het openbaar vervoersnet, bij elke bouw van sport- of vrijetijdsvoorzieningen rekening zou worden gehouden met de gevolgen voor de scholen, en dit alles in overleg met deze laatste. Ook moet worden toegezien op de architecturale kwaliteit en op de coherentie van de nieuw gebouwde of gerenoveerde onderwijsinstellingen met de inrichting van de wijk waarin zij gevestigd worden.”

Ook Urba 11⁸ benadrukt: “De school moet worden gezien als een structureel element van de wijk: het is een van de sleutelplaatsen waar zich de sociale betrekkingen afspelen die de stad op de lange duur genereert. Daar ontstaat (of niet) de mogelijkheid om interculturaliteit te overdenken, te beleven en op te bouwen in het dagelijkse leven en om het samen leven in de Brusselse smeltkroes van

⁶ De Cocof vermeldt in haar beleidsverklaring het creëren van 1.500 nieuwe plaatsen op verschillende locaties van het onderwijs van de Franse Gemeenschapscommissie in 2019, waarvan een groot aantal in het bijzonder onderwijs. De VGC heeft het over het creëren van 3.000 plaatsen in het basisonderwijs en drie secundaire campussen: in de subregio Molenbeek-Koekelberg-Jette (KUB-site), in de subregio Schaarbeek-Evere-Sint-Joost en de nijverheidstechnische school in Anderlecht.

⁷ De scholen L'école active et De l'Autre côté de l'école zijn in één jaar opgericht via de reconversie van kantoorgebouwen.

⁸ Kadaster van mogelijke uitbreidingen van schoolgebouwen in Brussel / Eindverslag Urba 11.

identiteiten te ontwikkelen. Een school is meer dan een plaats van formele opvoeding, zij kan eveneens de drijvende kracht van een stad zijn.”

Concreet: naast het project voor de bouw van de school, moet ook nagegaan worden welke bijkomende voorzieningen nodig zijn, zoals een kiss & ride, fietsenstallingen en parkeerplaatsen, maar er moet ook nagedacht worden over de openheid van de school naar de buurt, door middel van de toegankelijkheid van de sportinfrastructuur, de refter of de polyvalente zaal buiten de schooluren.

Deze gemeenschappelijke aanpak moet het ook mogelijk maken om de financiële middelen van eventueel verschillende overheidsniveaus onderling te delen, waardoor de productie van scholen kan worden versneld en hun integratie als structureel element in de stad wordt bevorderd.

Vandaag worden de projecten voor het creëren van schoolplaatsen en het stedelijk beleid op het vlak van mobiliteit, stadsvernieuwing en huisvesting gekoppeld bij de toekenningsprocedure van de stedenbouwkundige vergunning, meer in het bijzonder bij de speciale regels van openbaarmaking (SRO) die voortvloeien uit de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning (SV).

Deze SRO's bestaan uit een openbaar onderzoek, gevolgd door een vergadering van de overlegcommissie (OC), die daarna een met redenen omkleed advies uitbrengt over het project waarvoor een SV wordt aangevraagd.

In het geval van de scholen is het advies van de overlegcommissie een raadgevend advies, dat de gemachtigde ambtenaar van de regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest helpt bij het nemen van een beslissing.

De overlegcommissie bestaat uit vertegenwoordigers van de openbare instellingen die betrokken zijn bij de ruimtelijke ontwikkeling van de stad: de gemeente, Brussel Stedelijke Ontwikkeling (directie Stedenbouw en directie Monumenten en Landschappen), Leefmilieu Brussel en Citydev.

Deze wijze van samenwerking tussen de stedelijke beleidsmakers en de inrichtende machten die een project hebben om plaatsen te creëren in Brusselse scholen is ontoereikend om zowel het tekort in het aantal schoolplaatsen aan te pakken als te zorgen voor een harmonieuze integratie van de scholen in het stedelijk weefsel.

De inrichtende machten moeten hun schoolproject op korte termijn kunnen realiseren en met beperkte middelen. De publieke actoren van de stedelijke ontwikkeling moeten op hun beurt zorgen voor een goede integratie van de school in de stad, maar zij worden helaas pas aan het einde bij het project voor het creëren van schoolplaatsen betrokken en stellen soms eisen die grote investeringen vergen.

Het is dus nodig om de samenwerking tussen de bedenkers van de schoolprojecten en de publieke actoren van stedelijke ontwikkeling eerder te laten plaatsvinden (in de ontwerpfase van de projecten), via de opdrachten van de schoolfacilitator. Ook zou het interessant zijn om het advies van de bouwmeester te vragen bij projecten voor de bouw van nieuwe scholen.

Er wordt eveneens voorgesteld om aan het expertisecomité voor de scholen te opdracht te geven een vademecum samen te stellen voor de betrokken actoren uit het onderwijs en de stedelijke ontwikkeling, zodat zij meer inzicht kunnen krijgen in de knelpunten en doelstellingen van de andere partij. Het uiteindelijke doel is dat de aanvragen voor stedenbouwkundige vergunningen voor scholen al vanaf de indiening rekening houden met de principes van de scholenstedenbouw (zie hierboven) en

dat de overlegcommissie bij het formuleren van haar advies rekening houdt met de operationele en financiële beperkingen van de inrichtende machten van het onderwijs.

3. Financiering van projecten

Gewestelijke financieringen

De subsidiëring van schoolinfrastructuur is een bevoegdheid van de gemeenschappen. Niettemin kan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, net zoals andere gewesten, met zijn beleid de scholen ondersteunen, zoals steun geven aan de uitrusting van technische scholen en beroepsscholen of voor informaticamateriaal, leningen verstrekken aan de gemeenten voor investeringen als gevolg van de bevolkingsgroei via het Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën, subsidies geven voor energiebesparende ingrepen aan de lokale overheden maar ook de wijkcontracten en subsidies geven voor gemeentelijke sportinfrastructuur, het PLAGÉ-plan, het programma voor voorbeeldgebouwen Batex en het beleid in het kader van het Brussels preventie- en buurtplan.

Al die verschillende initiatieven worden op dit moment niet gecoördineerd.

Met een geïntegreerde strategie voor de ondersteuning van scholen via deze verschillende programma's zou de positieve uitwerking van dit beleid gemaximaliseerd kunnen worden.

Het voorstel is dat het expertisecomité voor de scholen een volledige lijst opstelt van de verschillende instrumenten die er bestaan om scholen te financieren en voorstellen doet aan de regering om deze te optimaliseren.

Stedenbouwkundige lasten

De vastgoedontwikkelingsprojecten in de strategische polen van het Brussels Gewest zullen het noodzakelijk maken om scholen te bouwen. Er moet worden nagedacht over de financiering van deze voorzieningen. Moeten de schoolprojecten naast de financiering door de gemeenschappen bijvoorbeeld ook worden ondersteund via de stedenbouwkundige lasten?

4. Realisatie van projecten

In zijn nota van februari 2014 schrijft het ATO: "De termijnen voor de administratieve procedures voor het creëren of renoveren van scholen zijn te strikt. Deze traagheid heeft vooral te maken met de administratieve procedures en vereisten, zoals de openbare aanbesteding, de stedenbouwkundige vergunning en de milieueffectenrapportages."

Sindsdien zijn er meerdere maatregelen getroffen op het niveau van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Aanpassing van het BWRO

Het BWRO is gewijzigd (ordonnantie van 03/04/2014). De procedure voor de toekenning van een stedenbouwkundige vergunning voor de uitbreiding of oprichting van scholen is ingekort. De theoretische procedure voor de toekenning van een stedenbouwkundige vergunning is nu maximaal 52 dagen in plaats van 195. Er zijn al 5 scholendossiers behandeld op basis van deze nieuwe wetgeving⁹.

Invoering van de functie van schoolfacilitator en van een expertisecomité voor scholen

De functie van schoolfacilitator is in het leven geroepen om de procedures voor het creëren van schoolplaatsen in Brussel beter op elkaar af te stemmen.

Met dit doel kreeg de schoolfacilitator de opdracht om een expertisecomité op te richten dat de administratieve procedures voor vergunningen en toestemmingen die onder de gewestelijke bevoegdheden vallen bijkomend en krachtadig zal volgen. Ook moet het expertisecomité processen implementeren die de synergie tussen de initiatiefnemers van projecten verzekeren (delen van kennis en expertise, modelbestekken, specifieke dossiers, enz.) en die mogelijke hefboomeffecten kunnen creëren (groepsaankopen, stockaanbestedingen...).

De eerste bijeenkomst van het expertisecomité voor scholen vond plaats op 6 februari 2014.

De werkzaamheden van het expertisecomité zijn gericht op de ontwikkeling van een boordtabel waarin alle projecten voor het creëren van schoolplaatsen in Brussel zijn opgenomen. Met deze boordtabel kunnen de verschillende projecten goed worden gevolgd en kunnen eventuele problemen bij de uitvoering van het dossier worden geïdentificeerd.

Tevens biedt het expertisecomité de mogelijkheid aan de diverse onderwijsactoren in Brussel om meningen uit te wisselen en samen na te denken over bepaalde onderwerpen (realisatie van een vademecum over schoolstedenbouw, analyse en optimalisatie van de gewestelijke subsidies ten voordele van scholen, oprichting van een uniek loket voor de behandeling van schooldossiers...). Het doel daarvan is instrumenten te ontwikkelen voor de uitvoerders van schoolprojecten waarmee zij worden geholpen bij de realisatie van hun project.

De samenstelling van het expertisecomité is vastgesteld in het besluit van de regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 16/01/2014.

Leefmilieu Brussel is eveneens uitgenodigd om deel te nemen aan de werkzaamheden van het expertisecomité. Leefmilieu Brussel speelt immers een rol in de schooldossiers via het beleid inzake Natura 2000-sties en Seveso, bodemvervuiling, milieuvergunningen en EPB's.

Het volgende verslag van de schoolfacilitator aan de regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal uitgebreid ingaan op de administratieve processen voor de afhandeling van dossiers voor het creëren van schoolplaatsen.

Julie Lumen
Schoolfacilitator

⁹ http://stedenbouw.irisnet.be/dossiers-scholenplan-voor-raadpleging-door-de-bevolking-voorgelegd?set_language=nl